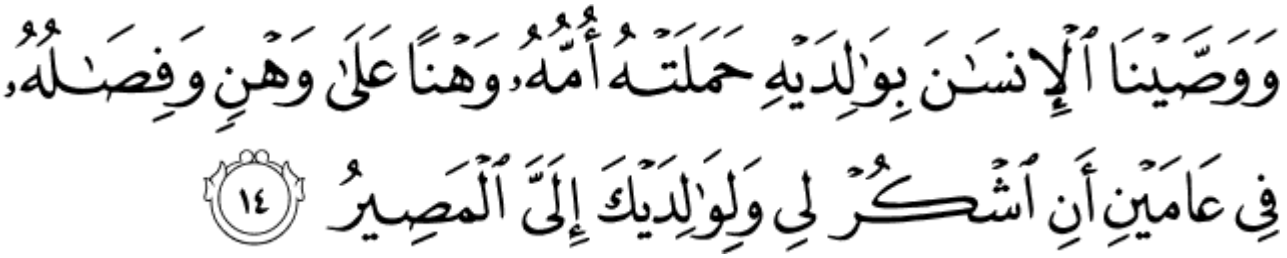
Tafsiira Suuratu Luqmaan-Kutaa 6

Description

Ifaaje (Xaarii) Haadhaa
Dhugumatti haati ifaaje guddaa ifaajji. Ifaaje ishii kana eenyutu hubatee haqa ishii eegaa? Mee ifaaje ishii kana haa ilaallu:

â€œ**Namaafis haadha abbaa isaatti [tola akka oolu] dhaamne jirra. Haati isaa dadhabbii irratti dadhabbii taâ€™uun isa baadhatte. Harma irraa guâ€™uun isaa waggaa lama keessatti. â€˜Anaa fi haadha abbaa keetif galata galchi. Gahuumsi dhumaa gara Kiyya.â€™ [jechuun isa ajajne**.]â€• (Suuratu Luqmaan 31:14)

â€œHaati isaa dadhabbii irratti dadhabbii taâ€™uun isa baadhatte.â€• Akkuma ulfii guddatuun, ishii irratti cimaa fi ulfaataa adeema. Dhugumatti, namni osoo nyaata sirritti nyaatee garaan isaa guuttame, ni dadhaba. Garuu nyaanni kuni annisaa isaaf kan kennuudha. Ulfi garaa guutuun annisaa haadha isaa irraa kan sooratu hoo akkam taâ€™inna laataa? Soorata haadha isaa soorata. Kanaafu, kuni garmalee cimaa fi guddaa taâ€™a. Sababni isaas, ishii irratti ulfaachu fi soorata ishii soorachuu kan of keessatti qabateedha. Kanaafi, dubartiin nyaata baayâ€™eetti hajamti. Sooranni hirâ€™atee akka hin dadhabnee fi ulfii hin miidhamneef Ramadaana keessa akka nyaattu ishiif hayyamama.

Ammas, yeroo ciniinsu dadhabbiin ishii qunnama. Cininsuun nama dhukkubsa, ni laalessa. Dhimma salphaa miti. Sababni isaas, ciniinsuun daaâ€™imni hanga bahiinsaaf qophaaâ€™utti mataan akka gadi garagaluuf hayyama Rabbiitiin dhufa.

Cininsuun yommuu dhufu mataan daaâ€™imaa gadi garagala. Yeroo daâ€™uumsaa wanti jalqaba bahuu mataa daaâ€™imaati. Kanaafu, yeroo ciniinsuu daaâ€™imni mataan waan gadi garagaluuf garmalee haadha dhukkubsa. Ammas, yeroo daâ€™uumsaa ishii laalessa (dhukkubsa), dadhabbiin ishii qunnama. Inumaa tarii gaggabuun ishii qunnamu dandaâ€™a. duâ€™uus dandeessi. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa haalota dadhabbii irratti dadhabbii taâ€™an kanniin hunda keessatti haala haadhaa nama yaadachiisa.

Kanaafu, **â€œHaati isaa dadhabbii irratti dadhabbii taâ€™uun isa baadhatte.â€•** jechuun isa ulfaaâ€™uf ni dadhabde, (akkuma ulfii guddatuun ni dadhabdi). Ammas, ciniinsuuf ni dadhabdi (yeroo ciniinsu garmalee dadhabdi). Yeroo daâ€™uumsaas ni dadhabdi.

â€œHarma irraa guâ€™uun isaa waggaa lama keessatti.â€• Kana jechuun yeroon daaâ€™imni harma irraa guâ€™u guddate guddatu wagga lama. Dubartiin feete waggaa lama guutuu daaâ€™ima harma hoosisuu dandeessi. Waggaa lama osoo hin gahinis guusu dandeessi.

Ulfa irratti dabalatee harma hoosisuun dadhabbii fi rakkoo biraati. Ishiin daaâ€™ima ni hoosisti, hirriba yoo dhabee ishiinis ni dhabdi. Dhukkubbi isaatiin qalbiin ishii ni laalata. Isaa fi uffata isaa ni qulqulleessiti. Yeroo booyu ni baadhatti fi kanneen biroo waliin xaarti. Kanaafu, yeroo ulfaa irraa jalqabee hanga waggaa lama guâ€™uutti isa waliin dadhabdi.

Rabbiin azza wa jalla haqa abbaa irraa homaa hin dubbanne. Yeroo baayâ€™ee abbaan ni sodaatama. Kanaafu, ilmi haqaa isaa sirritti akka eeguuf carraaqqi abbaa ibsuun hin barbaachisu.

Garuu haati dadhabduu waan taateef, tarii namni haqa ishii akka salphaatti ilaaluu waan dandaâ€™uuf, Rabbiin haalota ishii irraa wanta ilmi dirqama isaa akka bahuuf sababa taâ€™u ni dubbate.

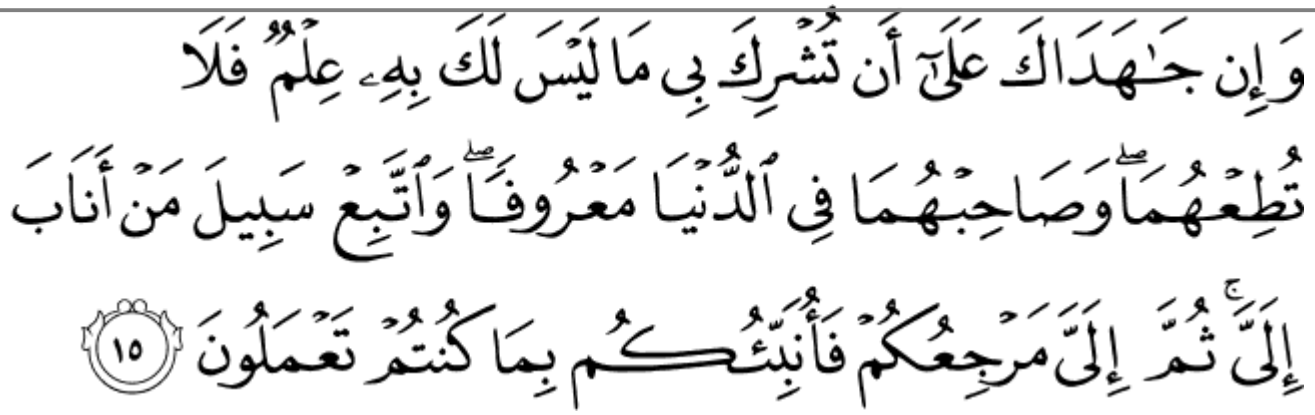
Kana yeroo baayâ€™ee Qurâ€™aana keessatti ni agartu. Wanti akka salphaatti ilaallama jedhamee sodaatamee ni jabeeffama. Fakkeenyi kanaa: hafte qabeenyaa keessatti wasiyyah (dhaamsa namni duâ€™uu dhaammatee) fi liqaa (deeyni)dha. Akka wali galtee aalimotatti liqaan wasiyyah dura kafalamu qaba. Kana waliinu Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa aayata dhaalaa keessatti liqaa dura wasiyyah dubbate. Sababni isaas, wasiyyan haqa namoonni dhaalan akka salphaatti ilaalu dandaâ€™aniidha. Garuu liqaa akka salphaatti hin ilaalan. Liqaa duuba barbaadaan ni jira. Innis nama liqeessedha. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa wantoota akka salphaatti ilaallamu dandaâ€™u amaloota haala barbaachisaan akka hojjatan nama taasisaniin jabeessa.

Asitti haati dadhabduu waan taateef namni ishii fi haqa ishii irratti daangaa darbuu waan dandaâ€™uuf, Rabbiin oltaâ€™aan sababoota ishiif tola oolutti nama kakaasan dubbate.[1]

â€œAnaa fi haadha abbaa keetif galata galchi.â€• Kana jechuun Ana gabbaruun, haqa Kiyya bakkaan gahuun Anaaf galata galchi. Dubbii laafaan, hojii bareedaan, isaaniif garaa laafuun, isaan kabajuun, isaan gargaaruun, waan badaa isaanitti hojjachuu irraa fagaachuun haadha abbaa keetifis galata galchi.

Rabbii fi haadha abbaaf galata galchuun Rabbiin biratti Guyyaa Murtii mindaa guddaa kan argamsiisuu yommuu taâ€™uu, ammas, galata galchuu diduu fi haadha abbaa miidhu fi tola itti oolu dhiisun, Rabbiin biratti nama kan adabsiisuu waa taâ€™eef, kana agarsiisuuf dhuma aayah irratti akkana jechuun dhufe:

â€œGahuumsi dhumaa gara Kiyya.â€• Kana jechuun yaa nama! Gara Rabbii kana siif dhaametti fi haqoota kana dirqama sirritti godheetti deebita. Ergasii haqoota kana bakkaan geette moo hin geenne si gaafata. Yoo galmaan geesse mindaa siif kenna. Yoo gattee fi balleesite immoo si adaba.[2]

وَإِن جَٰهَدَاكَ عَلَىٰٓ أَن تُشۡرِكَ بِي مَا لَيۡسَ لَكَ بِهِۦ عِلۡمٞ فَلَا
تُطِعۡهُمَاۖ وَصَاحِبۡهُمَا فِي ٱلدُّنۡيَا مَعۡرُوفٗاۖ وَٱتَّبِعۡ سَبِيلَ مَنۡ أَنَابَ
إِلَيَّۚ ثُمَّ إِلَيَّ مَرۡجِعُكُمۡ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ ١٥

â€œYoo isaan lamaan waan beekumsa itti hin qabne irratti akka Natti qindeessituuf sitti qabsaaâ€™an, tole isaaniif hin jedhin. Garuu duniyaa keessatti haala gaariin isaan waliin jiraadhu. Karaa nama gara Kiyya deebiâ€™u hordofi. Ergasii deebiin keessan garuma Kiyya; waan isin dalagaa turtanis isinitti hima.â€• (Suuratu Luqmaan 31:15)

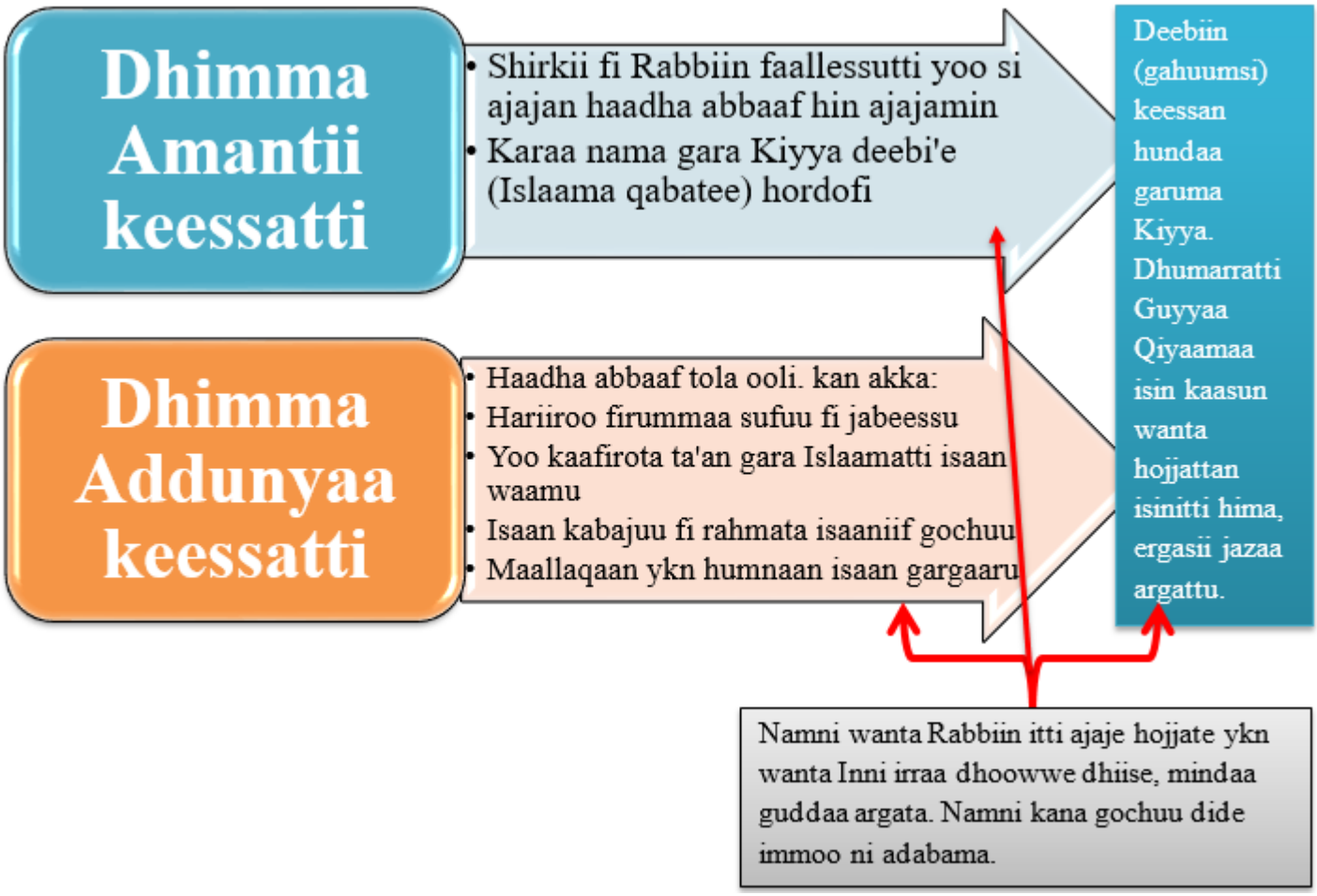
â€œ**Wanta beekumsa itti hin qabne irratti akka Natti qindeessituuf yoo sitti qabsaaâ€™an, isaaniif tole hin jedhin.â€•** Kana jechuun Anaaf shariika taâ€™uu isaa wanta hin beekne akka Na waliin gabbartuuf (waaqefattuuf), haadhaa fi abbaan kee si dirqisiisuun ykn si kadhachuun yoo sitti qabsaaâ€™an, isaaniif tole hin jedhin, isaan hin hordofin. Yoo kana keessatti isaaniif tole jettee isaan hordofte, kaafirota keessaa taata. Akkuma mushrikoota biroo Guyyaa Murtii Jazaa kufrii keeti Jahannam keessa yeroo hundaa turun argatta. Jechoota kana keessatti, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa dhimma amantiif beekumsi hundee akka taâ€™e ibsa. Ragaa sirrii taâ€™een wanti beekumsi mirkaneessu itti amanamu kan qabuudha.

Rabbiin waliin shariikni akka jiru ragaan beekumsa sirrii irratti hundaaâ€™e hin jiru. Inumaa shirkiin baaxila fi yaada sobaa sheyxaanni uume akka taâ€™ee ragaan beekumsa sirrii irratti hundaaâ€™e ni ibsa.[3]

Haadha abbaan kaafiroota osoo taâ€™anillee, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa, â€œIsaaniif tola hin oolin, isaan miidhi.â€• hin jenne. Kana irra, **â€œAddunyaa keessatti haala gaariin isaan waliin jiraadhu.â€•** Jedhe. Kana jechuun waan gaarii isaanitti oolun, wanta badiin keessa hin jirre keessatti isaaniif ajajamuun isaan waliin jiraadhu. Garuu isaan wanta badaa akka kufrii, shirkii fi wantoota Rabbiin dhoowwe birootti yoo si ajajan, isaaniif tole hin jedhin, isaan hin hordofin. Laa xaaâ€™ata limakhluuqi fii maâ€™asiyatil Khaaliqi (Khaaliqa faallessanii uumamtotaaf ajajamuun waan hin jirreef.)

â€œKaraa nama gara Kiyya deebiâ€™ee hordofi.â€• Kuni namoota Rabbitti, Malaykoota Isaatti, Kitaabban Isaatti, Ergamtoota Isaatti, Aakhiraatti fi Qadaratti amanan, Gooftaa isaanitiif ajajamanii fi gara Isaatti deebiâ€™aniidha. Namoonni kunniin Nabiyyootaa fi muâ€™mintoota (warra amananii) isaan hordofaniidha. Karaa isaanii hordofuun kan taâ€™uu, qalbiin gara Rabbii deebiâ€™uu fi qaaman wanta Isa gammachiisu hojjachuun karaa isaan irra deemanirra deemudha.[4] Kanaafu, karaan isaanii karaa qajeela Natti geessu waan taâ€™eef karaa isaanii hordofi. Bitaa fi mirga karaa jallataa sheyxaanonni jinni fi namaa itti waaman hin hordofin. Karaa jallataa yoo hordofte, adabbii guddaaf of saaxiltaati.

â€œErgasii deebiin keessan garuma Kiyya; waan isin dalagaa turtanis isinitti hima.â€• Kana jechuun jireenya addunyaa keessatti imala qormaataa erga xumurtanii fi duutanii booda jireenya lammataaf isin kaasa. Jireenya lammata tana keessatti deebiin keessan gara qorannoo, murtii dabarsuu fi jazaa hojii irra oolchu taâ€™a. Dhugumatti, jireenyi addunyaa tuni jireenya qormaatati. Jireenyi lammataa immoo jireenya jazaati. Guyyaa Qiyaamaa jireenya qormaataa keessatti wanta dabarsitaniif isin qorachuuf iddoo murtii Kiyya yommuu dhaabbattan, kheeyris taâ€™ee sharrii irraa, Anaaf ajajamuu taâ€™ee Na faallessuu irraa wanta hojjattan hunda isinitti beeksisa.[5]

[1] Tafsiiru Qurâ€™aanil Kariim-Suuratu Luqmaan, Ibn Useymiin- fuula 84-87[2] Tafsiir Saâ€™dii-761, Maâ€™aariju Tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabburi-11/714[3] Maâ€™aariju Tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabburi- 11/715[4] Tafsiiru Saâ€™dii-761 [5] Maâ€™aariju Tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabburi- 11/718

Date Created
October 11, 2020
Author
admin